

F. F. Kováts Piroska műfordító vall pályájáról, hivatásáról, munkamódszeréről, kedves könyveiről

Tapasztaltat írtam, mert valahogy nem illik F. Kováts Piroskához a nagy „öreg” kifejezés. Mert annak ellenére, hogy a 68. évében jár, hihetetlenül fiatalos életkedv sugárzik belőle, és bár mint mondja, az egészsége rendetlenkedik, ma is munkával telnek napjai. „Ahogy Tözsér Árpád szokta mondani: hála istennek van mit csinálni” – jegyezte meg ennek margójára. Hogy mi jellemzi még F. Kováts Piroskát? A fiatalos életkedv mellett közvetlensége, kedvessége, szerénysége és derűje.

„Gyerekkorom óta nagy álmom volt, hogy fordíthassak” – mondta. Emellett egy időben a nyelvészet is nagyon vonzotta. „Óriási élmény volt számomra, amikor szlovák alapiskola után (hiszen voltak évek, amikor nem volt más választási lehetőség) magyar középiskolába kerültem. A magyar nyelv nekem óriási élmény volt. Minden órán nyelvészeti könyveket olvastam a pad alatt, és úgy gondoltam, nyelvész leszek.”

A középiskola után a pozsonyi Pedagógiai Főiskolán magyar-szlovák szakon szerzett tanári oklevelet, majd tanított Rozsnyón és Komáromban is. A tanítást saját szavai szerint nagyon élvezte, és ma is szeretettel emlékezik volt tanítványaira. S annak ellenére, hogy gyerekkori vágya volt a fordítás, erre a pályára szavai szerint „a szükség meg az élet” terelte. „Geológus férjemmel Pozsonyba költöztünk, a magyar iskolában azonban akkoriban nem volt üres állás. Egy évig nem is volt munkám. A kisebbik lányom akkor másfél éves volt, úgyhogy jól jött, hogy otthon lehettem. Meg egy »22-es csapda«-szerű helyzet is előállt. Amíg nem vették fel a gyereket az óvodába, nem kereshettem állást. De amíg nem volt állásom, addig nem vették fel az óvodába.” A megoldás Koncsol László személyében jött. „Amikor elment a Madách Kiadóból, szólt nekem, nem akarok-e odamenni.”

F. Kováts Piroska 1974-től nyugdíjazásáig, 1992-ig dolgozott a kiadóban, előbb szerkesztőként, majd vezető szerkesztőként. Saját szavai szerint végigjárta a számléltrát, és itt kezdődött fordítói pályája is: orosz, cseh és szlovák műveket ültetett át magyarra. Munkásságát két Madách-díj és két Nívódíj fémjelzi. De mint mondja, nem okvetlenül azokat tartja a legbecsesebb munkáinak, amelyekért díjat kapott. Kedves fordításai közé tartozik Eduard Bass A cirkuszok világa című novelláskötete. Nagy kedvence az ugyancsak cseh Václav Kaplický Boszorkányégetés című regénye. „Nagyon szeretem a történelmi regényeket, ezért is tartozik a kedves munkáim közé. Ez egy fantasztikus könyv, és ’68 után politikai felhangja is volt.” De F. Kováts Piroska tolmácsolásában olvashatók magyarul például a Pannóniai legendák, Dominik Tatarka Reverendás köztársaság című munkája, Gabriel Viktor 1848-49 legendája a szlovák történetírásban című műve, vagy Dušan Čimko Esterházy lakája című regénye és Kassai maraton című novelláskötete.

„Számomra elsősorban a nyelvvel való foglalkozás a szép a fordítói munkában – vallja. – Az, hogy egy-egy nyelv mit hogyan fejez ki, milyenek az egyes nyelveknek a lehetőségei és a korlátai, és hogy ezeket hogyan lehet átlépni.” S hogy szerinte mi kell ahhoz, hogy valaki jó műfordító lehessen? „A fordítónak elsősorban az anyanyelvét kell az átlagnál jobban ismernie, és állandóan fejlesztenie, sokfélét és sokat kell olvasni. Az sem árt, ha a nyelvet, amelyből fordít, jól ismeri. De azt elég passzívan is. Én például csehül, amelyből a legszívesebben fordítok, nem mernék beszélni. Biztosan tudnék, de félnék, be belecsúszna egy-egy szlovakizmus. Viszont passzívan jól tudok, talán még jobban is, mint a cseh átlagemberek.” Ami a munkamódszerét illeti, először „beleveri a

gépbe” a fordítást, utána jön az újraolvasás, a csiszolás, a bejelölése azoknak a kifejezéseknek, adatoknak, amelyeket még ellenőrizni kell. „Rengeteg munka áll egy-egy fordítás mögött. Sok mindennek utána kell nézni, ha azt akarom, hogy tisztességes legyen a fordítás. Igaz, ez ma már nem nagyon divat, de én nem tudok másként dolgozni. Amikor kész a fordítás, egy ideig »fektetem«, mert ha túl közeli a szöveg, az ember nem veszi benne észre a hibákat. Ha már olyan számomra, mint egy idegen szöveg, még egyszer elolvasom.” Előfordult, hogy megoldhatatlannak látszó nyelvi problémával került szembe? – kérdeztem. „Hogyne! De mindent meg lehet oldani – válaszolta. – Az a kérdés csupán, hogy milyen szinten és mennyi idő alatt.”

Mikor válik a munka igazán hivatássá? Amikor az ember a szabadidejében is szívesen foglalkozik vele. Amikor F. Kováts Piroska fiatalabbik lánya bölcsész doktoranduszként a trubadúrköltéssel foglalkozott, „besegített” neki, s néhány középkori cseh szerelmes verset fordított a munkájához. Amikor a lánya tanára szólt, hogy kár lenne ezeket nyersfordításban hagyni, ő belevágott, s mára egészen szép számúra duzzadtak ezek a kedvtelésből magyarított középkori versek. Amelyek talán hamarosan kötetben is napvilágot látnak. Ezenkívül ismét új fordításon dolgozik, Du1an ©imko újabb kötetét magyarítja.

Sikerélményt az jelent számára, „amikor én magam úgy találom, hogy jó a fordítás, amelyet készítettem. Vagy ha a fiatalabbik leányomnak, aki ugyanezzel foglalkozik, tetszik. Más siker nincs. A fordítót általában nem említik. Jó esetben oda van írva. De ezt minden fordító megszokta már.”

MISLAY EDIT